

Helgelendingen

www.helgeland-historielag.no

Helgeland
Historielags
info-blad

Årgang 30

Nr. 3

2011

Årsmøte Helgeland Historielag 2011

Årsmøtedeltakere samlet i finværet under omvisning av en imponerende samling gamle hus og gjenstander på Velfjord Bygdetun.
SE SIDE 6 og 7.

Foto: Harry Martinsen.

Drevjamoen 100 år

1 år er det 100 år siden Stortinget bestemte anleggning av militærleiren i Drevja.

Fra lokalavisen Dunderlandsdølen fra 1911, som utkom på Mo, kan en lese følgende; 3. februar. Ekserserplass på Røssvoll alt Drevja. I en betenkning fra distriktskommandanten ble Røssvoll avskrevet som mulig framtidig militærleir selv om det var rimelig.

Staten eide skogen, mens gaardene var bygslet. Redaktøren reagerte paa denne konklusjon, med bakgrunn i de faktiske forhold, og at distriktskommandanten han bekjent aldri hadde besøkt det aktuelle området.

31. mars: Drevja ble i Stortinget med 76 mot 35 stemmer besluttet innkjøpt til ekserserplass for Hålogaland regiment. Første regimentssjef ble Ola C. Dietrichson i det nye Sør- Hålogaland Infateriregiment nr. 14.

Det var 7 gårder som ble kjøpt. Disse var Perjord -, Blåfjell - og Nilsskog-gårdene.

Totalarealet for selve leiren og annet skogbevokt areal er nå på ca 8 500 dekar.

Første årene lå soldatene i telt. De første soldatbrakker kom først i 1915.

Årlig ble det holdt rekruttskoler på Drevja. Siste regimentssamling før 1940 var i 1922.

I krigsårene ble leiren brukt som fangeleir med hovedsakelig russiske krigsfanger.

Da krigen var over i 1945 var bygningene mye nedslitt. Det lå tilbake en stor kirkegård med 972 døde russere i leirområdet.

Mitt første møte med Drevja var i juni 1967 til øvelse i lokalvern bataljonen til IR 14.

De gamle brakkene sto da klar for riving. Soldater og befal lå i telt. Soldatene som møtte da hadde sin grunnutdannelse i Skottland, Sverige og i Tysklandsbrigaden like etter krigsslutt. Det var mennesker som kunne fortelle litt av hvert. De hadde ikke bare hatt lette dager. Stemningen var svært positiv. Det var trivelig folk å bli kjent med for en ungdom på 23 år. Dette var siste "repøvelse" for mange.

Få leirer i Norge har en slik geografi som Drevjamoen. Her er alle naturtypene tilstede.

I 1941 hadde Churchill planer om landgang på Helgeland for å skjære av Norge. Tyskerne var svært klar over hva som kunne skje. Store styrker ble konsentrert på Helgeland i krigsårene samt at 14 kystbefestninger ble anlagt med langtrekkende skyts. Mange større minefelte ble lagt ut i sjøen.

Helgeland og det øvrige Nordland blir man ikke fort kjent med. Betydningen av å ha kjennskap til området er svært viktig for

Soldatheimen på Drevjamoen under oppføring. Foto ca.1915. Utlånt av Helgeland Museum.

Arvid Sveli

Søndag 11. september i år ble relieffet av Arvid Sveli avduket på Sveliheia i Vassbygda i Brønnøy. Portrettreliettet er laget av kunstneren Ola Stavseng. Både Sigrid og Arvid Sveli var også tilstede. 80 - 90 andre møtte fram ved denne begivenheten med ordfører Kjell Trælnes fra Brønnøy kommune i spissen. Værforholdene var langt fra de beste. Velfjord Historielag v/ Åsmund Granås og kulturkonsulent Magnar Solbakk i Brønnøy har vært drivkraftene i dette tiltaket støttet av mange andre.

Arvid Sveli f. 1920 har opp gjennom årene skrevet lyrikk, nesten 1000 artikler i aviser og blad. Dessuten har han skrevet 20 bøker. Den første var "Til Åbjørås kilder" som kom ut i 1975. Den mest kjente skogboka Sveli har medvirket i er "Skogbruk i Nord-Norge" som

kom ut første gang i 1987. Den er på over 500 sider.

Få har som Sveli satt Sør-Helgeland på kartet. Det gjemte landet!

For skogbruket har Sveli lagt ned et betydelig arbeide gjennom sitt virke som herredsskogmester i Sør-Helgeland i over 30 år. Store arealer med ungskog, omfattende skogsvegbygging er etter hans virke. Arvid Sveli er æresmedlem i Helgeland Skogselskap, Helgeland Historielag, tildelt Eidsvold Værks skogpris i 2003 samt utnevnt til "Nord- Norsk Skogsmann" i 2008.

Fortsatt skriver Sveli helsides artikler i Brønnøysunds Avis med bakgrunn i skogen, mennesker og tider som har vært.

Tekst&foto: Ørnulf Kibsgaard

de som skal lede militære avdelinger. Her er mange utfordringer og begrensninger. Nå er det forslag om at staben til HV-14 skal legges ned og aktiviteten fjernstyres fra Narvik. Tar man et tilbakeblikk til 1940 så var også da denne delen av fylket undervurdert. Det kan nevnes at ved mobiliseringen i april dagene var det ingen av kompanisjefene som møtte. De bodde på Østlandet, og regimentsjef Løken var beordret til Troms høsten 1939. Sal-

tenbataljonen (Bn2) var på nøytralitetsvakt i Sør-Varanger. Ammunisjonsmengden ved regimenter tilsa 2-3 dagers krig !!

De siste 20 årene er det investert mye på Drevjamoen i infrastruktur. En oppdatert bygningsmasse er kommet til. Det er derfor svært uforstående at HV-14s aktivitet ikke kan ledes fra egen stab på Drevjamoen. Det er for øvrig ca 500 km til Narvik. Helgeland er for øvrig en av de rikeste regioner i Norge. **Ø.K.**

Skriftnemnda for årboka i arbeid

Etter vedtak på årsmøtet i Helgeland historielag kalla Kristian Halse inn den nye skriftnemnda i Årbok for Helgeland til første møtet den 28. november. Møtet var i Mosjøen. Ingen ville ta det fulle og heile ansvaret som redaktør. Det vart da semje om at Anne Severinsen skal ha hovudansvaret fram til mai, og at Knut Skorpen tek over i siste etappe før boka går i trykken.

Den tidlegare redaktøren, Harald Monsen, var på møtet. Med han som kjentmann vurderte nemndmedlemane det som er av overliggende stoff, drøfta aktuell nye emne, og vart einige om dei første arbeidsoppgåvene. Det var ei optimistisk, god stemning på dette første møtet. Det lovar også godt at alle var der, med langvegsfarande som Mette Anfinsen frå Dønna og Magnar Solbakk frå Brønnøy.

Med i skriftnemnda no er: Are Andersen (ny), Kristian Halse, Mette Anfinsen, Knut Skorpen, Anne Severinsen, Magnar Solbakk (ny).

Kristian Halse

Lokalhistorisk treff på Dønnes 16.-18. mars 2012

Det planlagte skrivekurset som skulle avvikles på Dønnes 25-27. november måtte avlyses på grunn av for få deltakere. 11 meldte seg. Minste antall var 15 stk.

Kurset det var lagt opp til var etter vårt syn meget solid og med gode forelesere. Overskriften på programmet var kanskje ikke treffende nok når man ser på kursinnholdet. Stedet Dønnes burde være av stor interesse for flere. Kanskje var tidspunktet ikke rett i den hektiske førjulstida, og så kom stormen «Berit».

Derfor er det nå satt igang forberedelser til et **lokalhistorisk treff** på samme sted til neste år. 16.-18. mars 2012. Det er Helgeland Historielag i samarbeid med Sømna Pensjonsskole som skal stå for planleggingen.

Vi kommer tilbake med mere informasjon etterhvert.

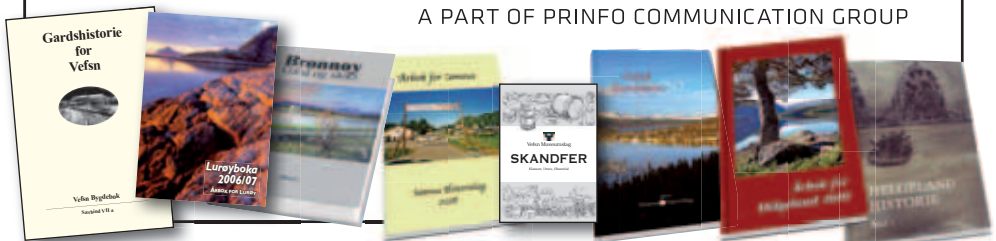

Prinfo RØNNES

Vi har hatt ansvaret for design og produksjon av de fleste historiske bokproduksjoner på Helgeland i over 30 år. Vårt samarbeid med de forskjellige historielag og redaktører har vært en fornøyelse. Det skal vi fortsette med!

Kirkegata 22,
8656 Mosjøen
Tlf. 75 17 53 00
www.ronnes.no
post@ronnes.no

A PART OF PRINFO COMMUNICATION GROUP

Endelig!

Helgelands historie fra 1537 til ca. 1840

384 sider · Rikt illustrert

Redaktør: Sten Rino Bonsaksen

Forfattere:

Ann Kristin Klausen

Kåre Hansen

Leif Elsvatn

Utgitt av
Helgeland
Historielag

**10
interessante
kapitler:**

Kr. 400,-

Kåre Hansen	Hva er Helgeland?
Ann Kristin Klausen	Jordbruket 1700 – 1840, en «underordnet ervervskilde»
Ann Kristin Klausen	Fiskerier på Helgeland
Ann Kristin Klausen	Skogbruk
Ann Kristin Klausen	Jakt, fangst, sanking og ferskvannsfiske
Kåre Hansen	Godseieren på Helgeland – en person med mange interesser
Kåre Hansen	Leilendingene – den store massen på leid jord
Kåre Hansen	Husmannen – fisker, småbruker, håndverker og sesongarbeider
Kåre Hansen	Kårfolkene – en sammensatt gruppe mennesker
Leif Elsvatn	Samenes plass i Helgelands historie

Bestilling!

Bestilling av Helgeland Historie Bind III skjer til
KULTURVERKSTEDET; tlf **75 17 27 60**.
Email; post@kulturverkstedet.net
Spør også i din lokale bokhandel!

Også bind
1 og 2 er
fortsatt
til salgs

www.helgeland-historielag.no

Årsmøte i Helgeland Historielag

Æresmedlem Harald Monsen t.v. får overrakt diplom av avtroppende leder Ørnulf Kibsgaard.

Årsmøtet var i år lagt til det storslåtte anlegget Nevernes Havn på Nevernes i Velfjord. Her har Aage Oxholm fått til et anlegg som det virkelig står respekt av. Byggene og innholdet i de enkelte husene er imponerende. Lokale gjenstander har en sentral plass i disse utstillingene.

Anlegget er ellers svært intimt og nærheten til sjøen er innbydende for folk flest. Nevernes er et gammelt knutepunkt i Velfjord hvor sjøvegen var spesielt viktig i tidligere tider. I dag er også båt et vesentlig framkomstmiddel. Frammøte var på fredag 2. september innen kl 1800.

Etter å ha besøkt havneområdet ble kursen lagt til krigsmuseet som finnes i en gammel låve ca 500 m ovenfor. Det er utrolig hva som er samlet fra fjernt og nært fra siste verdenskrig. Mange nye gjenstander kunne en se her. Noe kjente man fra før. Etter kveldsmat ble innkvarteringen foretatt.

Vel tretti personer fra hele Helgeland deltok ved årsmøteforhandlingene på lørdag.

Rammen om det hele var et strålende høstvær. Ørnulf Kibsgaard takket av som le-

der etter å ha lagt ned et formidabelt arbeide for historielaget gjennom mange år. Bjarne Myhre takket på vegne av årsmøtet Kibsgaard for den store innsatsen hans som leder i fem år, og de mange oppgavene han har påtatt seg siden han kom inn i historielaget i 1993. Tone Korsvold takket også av som nestleder i til sammen ti år, fordelt på to perioder. Hun fikk av årsmøtet blomster og rosende ord for sin innsats. Valgkomiteen hadde ikke klar en ny leder etter Ørnulf Kibsgaard til årsmøtet, men styret arbeider videre med lagets oppgaver til ny leder er på plass om ikke altfor lenge.

Foruten det store arbeidet med lagets årlige Årbok for Helgeland, fikk laget i år ferdig utgivelse bind III av Helgelands historie. Den er blitt et praktverk som tar for seg tiden fra reformasjonen og fram til 1840. Nå gjelder det å få solgt dette bokverket !! Bind I og II er fortsatt å få kjøpt fra lager.

Redaktøren Sten Rino Bonsaksen gav en god oversikt over stoffinnholdet. En god del

stoff ligger til et nytt bind IV. Dette bør være klart innen to år.

Harald Monssen fra Vefsn fikk overrakt diplom for æresmedlemskap. Dette for sin innsats i historielaget gjennom førti år. Han har vært med i historielaget siden stiftelsesåret i 1970.

Monssen sa det slik "at å bli medlem i historielaget er noe av det lureste jeg har gjort. Her ble jeg kjent med folk fra hele Helgeland. Årsmøte er en svært viktig møteplass."

Etter årsmøtet har Helgeland historielag følgende styre: Ann Kristin Klausen, Nesna, Rigmor Bosness (sekretær), Alstahaug, Olav Håkon Dypvik, Bindal, Svein Laumann, Løkta og Leif Elsvatn, Hattfjelldal.

Vara til styret er Harry Nilsen, Herøy, Britt Bosness og Ingvill Dahl, Alstahaug. Ellers var det valg på medlemmer til redaksjonsnemd, æresmedlemskomite og valgkomite.

Revisjon av lagets regnskap er det opp til det nye styret å ta stilling til.

Leder av Velfjord Historielag, Asmund Granås, tok oss i et kåseri med til historie og oppvekst i Storbørja. Han fortalte blant annet om dramatiske barneinntrekk fra den illegale våpentransporten som under krigen foregikk fra kysten, gjennom bygda videre til innlandet.

Foto: Tove Oxholm. Nevernes havn: www.nevernes-havn.no

Utenom selve årsmøteforhandlingene var det også lagt opp til omvisninger og historiske kåseri. Etter årsmøteforhandlingene ble det besøk på Velfjord Bygdesamling. Her er det mye å se. Samlingen er svært gjennomført ved at det er konsentrert om gammeltida.

Åsmund Granås tok oss med på en reise spesielt i Velfjords historie på en glimrende måte. Han holdt på i en time uten å bevege hodet særlig mye. Manuskriptet var vel disponert oppe i hodet hans.

Tekst&foto: Harry Martinsen

Årsmøtet 2012

Årsmøtene i Helgeland historielag ambulerer. I 2009 var årsmøtet i 2009 i Hattfjelldal, i 2010 i Mosjøen. Da ble 40-årsjubileet markert- ei viktig hending i laget. På årsmøtet i 2011 på Nevernes i Velfjord ble det besluttet at årsmøtet i 2012 skulle legges til Mo i Rana og Meyergården. Tidspunkt er i månedsskiftet august/september. Historielaget har ønske om at representanter for flere historielag på Helgeland møter opp. Vi har mange felles saker for framtida som kan drøftes. Her tenker en spesielt "Helgeland historie" etter 1840. Dette prosjektet må gå videre. Som kjent ligger det meste av stoffet til et bind IV klart.

De nye vedtektene som ble vedtatt på Nevernes innbyr til godt samarbeid. Se "Årbok for Helgeland 2011". Her er de nye vedtektene gjengitt på side 188!

Øverst:
Bestyrer
Trond Sol-
feld foran
Sandnes-
sjøen kyst-
radio som
ble nedlagt
i 1975.

Til venstre:
Norsk Tele-
museum,
avd. Sand-
nessjøen.
Kanskje
flyttes
museet
til andre
lokaliteter
senere.

Norsk Telemuseum 30 år

Norsk Telemuseum fyller 30 år i 2012. Avdelingen i Sandnessjøen holder til i 2. etg. I Torolv Kveldulvsonsgate 79 (Biblioteket også kalt Grønnbygget). Museet kan tilby interessant omvisning av ei stor og omfattende utstilling med telehistorie gjennom 155 år. Utstillingen har tittelen "Hør telefonklokkens klang – det var en gang". Mye lokalhistorie presenteres, samt lokal krigs- og kystradiohistorie.

Utstillingen er innsamlet og oppbygd ved lokal dugnad over mange år av telefolk og andre samarbeidspartnere i regionen. Daglig leder av Telemuseet er Trond Solfeld. Han har vært ei ildsjel med innsamling og oppbyggingen av det som visers her. Museet er åpent onsdager og torsdager. Omvisning utenom disse faste dagene kan bestilles i telefon 478 06374 / 954 21543.

Vi kan nevne noe fra utstillingen:

- Fra varsling med veter for mer enn 1000 år siden, via 200 år gammel optisk klaffetelegraf – fram til dagens moderne tele- og datakommunikasjon.
- Telegrafiens historie fra starten i 1855, fram til linjeutbyggingen nord til Vardø.
- De gamle pyramide- og snorvekslere på "riksen".
- Automatiske sentraler fra 1950-tallet.
- Teleks og fjernskrivere i fullt bruk – kom og prøv dem selv!

Sentralbord som ble brukt fra tidlig 1950-tallet. Avløst senere ved automatiseringen i 1960/70-årene.

- Lofotlinja ble bygd allerede i 1861 – da var telegrafutbyggingen kommet kun til Trondheim.
- Sandnessjøen kystradiostasjon med oppstart april 1950 har vi hentet hjem fra Bodø. Radioen ble fjernstyrt fra kystradioen i Bodø.

Mer informasjon finner du på:
<http://www.telemuseum.no>

Tekst&foto: Rigmor Bosness

Per Trygve Karstensen.

Litteraturlista i årboka og artikkeloversiktene

Den observante leser av årbøkene har sikkert merket seg litteraturlista som årlig trykkes inn sist i årboka. Her finner du bøker som er gitt ut i året som er gått.

I årboka for 2011 er det følgende for året 2010. Her er det oppført 28 bøker og skrifter med stoff om Helgeland. For den som vil være orientert er dette svært god informasjon å få om helgelandsstoff i ulike sammenhenger.

I perioden 1977–81 var det Kjell Jacobsen som sto for denne lista. Siden kom Hans R. Døsen inn med å lage lister. For den som besøkte Døsen på hans bokhandel, så var han svært ivrig med sin innsamling.

Fra 2011 er det Rana Bibliotek som har laget listene. Mannen bak disse er Per Trygve Karstensen. Han er ressurs for oss som vi setter stor pris på. Mangler/innspill kan meldes til Karstensen.

Historielaget er svært glad for å ha listene i årboka. Stor takk til de som har utført dette arbeidet gjennom mange år.

Vi vil også nevne at i årbøkene er det lister over trykte artikler i årbøkene. Sist i «Årbok for Helgeland 2004». Oppgradert liste finnes på vår heimeside; www.helgeland-historielag.no. Lykke til!

Tekst&foto: Ø.K.

ÅRETS BOK!

*Lokalhistorie
og kulturstoff
fra hele Helgeland*

*192 sider
rikt illustrert*

**Pris
kr. 325,-**

Tilsalg i alle bokhandlere
på Helgeland!
Bestilling av tidligere årbøker
og skrifter m.m. – skjer til
Kulturverkstedet, Mosjøen
tlf. 75 17 27 60
Email;
post@kulturverkstedet.net

Noen av artiklene:

Per Smørvik

Bjørn Gjevik

Trond Kristoffersen

Bjørn Tandberg

Hans Løvmo

Per Hjerzell

Arnfinn Småli

Raymond Lillevik

Ann Kristin Klausen

Kristian Halse

Kristian Kornelius Aune

Olav Håkon Dypvik

*Ivar Roger Hansen/
Tor-Helge Allern*

“Glædelig jul – God jol” - Ein tekst om den mangfoldige jula

Vær, vind og sjø – fra Petter Dass til moderne forskning

Blåfjellet – et rikt plantefjell på Helgeland

*Dampbåtpioner – på Røssåga og de nærliggende fjorder
Johan Christian Marstrand Johansen (1826-1917)*

Sopelimen – et magisk skogprodukt

Knut H. Larsen – Kunstner

Hinderåga – nedlagt gård med dramatisk historie

Baptister og Frikirkefolk på Strandlandet – To bedehus tett i tett

Båttryene på Helgeland

Misjonæren Johannes Einrem i “Nordland Folkeblad”

Alfeland

To søsken og eit barn – ei rettsak frå 1716 – og ei fortelling frå 1980

Folkets vilje – samfunnets gavn – Helgelendingenes

bidrag til etableringen av Det Kongelige Fredriks Universitet

**Utgitt av
Helgeland
Historielag**

Returadresse:
Helgeland Historielag,
Skjervengan 32, 8657 Mosjøen

ETTERLYSNING: Hvor og når er dette?

STYRET – HELGELAND HISTORIELAG:

Sekretær: Rigmor Bosness,
boks 458, 8801 Sandnessjøen, mobil: 482 50 270
epost: rbosness@online.no

Ann Kristin Klausen
Staudvegen 24, 8700 Nesna, mobil: 954 72 260
epost: ann.kristin.klausen@helgelandmuseum.no

Olav Håkon Dypvik
Helstadsjøen, 7980 Terråk, mobil: 474 09 841
epost: o-haady@online.no

Svein Laumann
8813 Kopardal, tlf. 75 05 46 72, mobil: 906 38 397
epost: sjola@frisurf.no

Leif Elsvatn,
8680 Hattfjelldal, tlf. 75 18 41 12, mobil: 908 42 675
epost: leif.elsvatn@vefsn.kommune.no

www.helgeland-historielag.no

Helgelendingen
Helgeland
Historielag
1868-1868

Redaktør: Ørnulf Kibsgaard
Utgitt av Helgeland Historielag